

Natalia Snigiriova / Наталля Снігірова

National Academy of Sciences of Belarus, Minsk (Belarus)

e-mail: nataliasnigiriova@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2083-1392>

Фемінатыўныя варыянты як марфалагічныя інавацыі ў гаворках паўночна-ўсходняй Польшчы (на прыкладзе ізаморфы *klomel f.*)

*Feminative Variants as Morphological Innovations in the Dialects of North-East Poland (on the example of the isomorph *klomel f.*)*

*Feminatywne warianty jako innowacje morfologiczne w gwarach północno-wschodniej Polski (na przykładzie izomorfy *klomel f.*)*

Abstract

Dialectal peculiarities in the functioning of the grammatical category of gender, characteristic of the north-eastern dialects of the Polish language, can be geographically and typologically correlated with the corresponding phenomena localized mainly in the north- and south-western Belarusian dialects – the areas of the individual feminine nouns continue in the East of the Polish language continuum.

Assuming that the centre of irradiation or the stimulus that caused the appearance of the morphological innovation *klomel (f.)*, noted in the North-East of Poland, is hypothetically located in Belarus, in the area of expansion of the Polesie dialects, the author presents some results of a comparative analysis of data regarding the variable category of gender in Polish, Belarusian and some other Slavic and non-Slavic languages, as well as linguistic-geographical, structural-semantic, etymological data regarding this areal innovation with available Slavic and non-Slavic material, which allows us to get closer to solving its origin and the reasons for its appearance in the north-eastern speeches of Poland, where the lexeme *klomel (f.)* is formally related primarily to the masculine word structure and is used alongside the well-known feminine equivalent *klomla*.

The research was conducted with the application of comparative, comparative-historical, descriptive-analytical and areal-typological methods. Their complex application leads to the conclusion that the Western Polesian-Panmonian word *klomla* should be interpreted as a stimulus phenomenon for the formation of the morphological innovation *klomel (f.)* in the north-eastern dialects of the Polish language. The expansion of femininum in this case can be considered as the result of the redistribution of feminine and masculine forms in the inter-Slavic

and Baltic-Slavic contact zone, which in turn caused changes in morphology and corresponding mutations in the considered lexeme.

Keywords: area, contact zone, language influence, stimulus, expansion, innovation

Abstrakt

Gwarowe osobliwości w funkcjonowaniu gramatycznej kategorii rodzaju charakterystyczne dla północno-wschodnich dialektów języka polskiego mogą być skorelowane geograficznie i typologicznie z odpowiadającymi im zjawiskami zlokalizowanymi głównie w północno- i południowo-zachodnich dialektach białoruskich – arealy poszczególnych rzeczowników rodzaju żeńskiego są kontynuowane na wschodzie polskiego kontinuum językowego.

Zakładając, że centrum irradycji lub bodziec, który spowodował pojawienie się morfologicznej innowacji *klomel* (f.) odnotowanej w północno-wschodniej Polsce hipotetycznie jest zlokalizowany na Białorusi, w obszarze rozpowszechniania się gwar poleskich autorka przedstawia wyniki analizy porównawczej danych dotyczących zmiennej kategorii rodzaju w języku polskim, białoruskim i niektórych innych językach słowiańskich i niesłowiańskich, a także dane językowo-geograficzne, strukturalno-semantyczne, etymologiczne dotyczące tej arealnej innowacji z dostępnym materiałem słowiańskim i niesłowiańskim, co pozwala zbliżyć się do rozwiązania jej genezy i przyczyn pojawienia się w gwarach północno-wschodniej Polski, gdzie leksem *klomel* (f.) jest formalnie związany przede wszystkim ze strukturą wyrazów rodzaju męskiego i jest używany obok znanego odpowiednika rodzaju żeńskiego *klomla*.

Badania przeprowadzono metodami: porównawczą, porównawczo-historyczną, opisowo-analityczną oraz arealno-typologiczną. Ich kompleksowe zastosowanie prowadzi do wniosku, że zachodniopolesko-poniemońskie słowo *klomla* należy interpretować jako zjawisko stymulujące powstawanie morfologicznej innowacji *klomel* (f.) w północno-wschodnich gwarach języka polskiego. Ekspansję femininum można w tym przypadku uznać za wynik redystrybucji form żeńskich i męskich w międzysłowiańskiej i bałtycko-słowiańskiej strefie kontaktowej, co z kolei spowodowało zmiany w morfologii i odpowiednie mutacje w rozpatrywanym leksemie.

Słowa kluczowe: areal, strefa kontaktu, wpływ językowy, impuls, ekspansja, innowacja

Анотацыя

Дыялектныя асаблівасці ў функцыянаванні граматычнай катэгорыі роду, характэрныя для паўночна-ўсходніх гаворак польскай мовы, арэальна і тыпалагічна могуць быць суаднесены з адпаведнымі з'явамі, лакалізаванымі пераважна ў паўночна- і паўднёва-заходніх беларускіх гаворках – арэалы асобных назоўнікаў *femininum* маюць працяг на ўсходзе польскага моўнага кантынуума.

Мяркуючы, што цэнтр ірадыяцыі або стымул, які выклікаў узнікненне марфалагічнай інавацыі *klomel* (f.), адзначанай на паўночным усходзе Польшчы, гіпатэтычна знаходзіцца на Беларусі, у зоне пашырэння палескіх гаворак, аўтар прадстаўляе некаторыя вынікі супастаўляльнага аналізу звестак адносна зменнай катэгорыі роду ў польскай, беларускай і некаторых іншых, славянскіх і неславянскіх, мовах, а таксама лінгвагеаграфічных,

структурна-семантычных, этымалагічных дадзеных адносна гэтай арэальнай інавацыі з найўнім славянскім і неславянскім магэрыялам, што дазваляе наблізіцца да разгадкі яе паходжання і прычын з'яўлення ў паўночна-ўсходніх гаворках Польшчы, дзе лексема *klomel* (f.) фармальна суадносіцца ў першую чаргу са структурай слоў мужчынскага роду і выкарыстоўваецца побач з агульнавядомым эквівалентам *klomla* жаночага роду.

Даследаванне праводзілася з ужываннем параўнальнага, параўнальна-гістарычнага, апісальна-аналітычнага і арэальна-тыпалагічнага метадаў. Іх комплекснае прымяненне прыводзіць да высноў аб тым, што заходнепалеска-панямонскае слова *klomla* варта трактаваць як з'яву-стымул для ўтварэння марфалагічнай інавацыі *klomel* (f.) у паўночна-ўсходніх гаворках польскай мовы. Экспансія *femininum* у дадзеным выпадку можа разглядацца як вынік пераразмеркавання ў кантактнай міжславянскай і балта-славянскай зоне форм жаночага і мужчынскага роду, што ў сваю чаргу выклікала змены ў марфалогіі і адпаведныя мутацыі ў разгледжанай лексеме.

Ключавыя словы: арэал, кантактная зона, моўны ўплыў, стымул, экспансія, інавацыя

Навуковае асэнсаванне польска-беларускіх моўных кантактаў мае значную традыцыю ў славянскім мовазнаўстве, але недастаткова даследаванымі па-ранейшаму застаюцца праблемы ўзаемадзеяння паўночна-ўсходніх гаворак Польшчы з усходнеславянскім моўным арэалам, у прыватнасці, вывучэння арэальных марфалагічных інавацый¹ на паўночным усходзе Польшчы па-за межамі вузкай прыгранічнай паласы непасрэднага заходне-ўсходнеславянскага кантактавання, якія маглі быць прастымуляваны ўплывам беларускай мовы. Іх наяўнасць у вызначаных геаграфічных межах правакуе дыскусіі наконт магчымасці вылучэння агульнага беларуска-польскага моўнага ландшафту, нягледзячы на тое, што цэнтральная лакалізацыя беларускай мовы сярод іншых славянскіх моў абумоўлівае кантынуацыю арэалаў пераважнай часткі беларускай лексікі на суседніх моўных тэрыторыях (Snigirava, 2014, s. 233), а кантактная міжмоўная балта-славянская зона² асабліва садзейнічае зараджэнню і пашырэнню інавацыйных з'яў.

Шматлікія сыходжанні, уласцівыя нават непасрэдна не кантактуючым паміж сабою беларускім і польскім дыялектам, дазваляюць кваліфікаваць беларуска-польскае сумежжа як зону кантактнага ўзаемадзеяння двух славянскіх арэальных масіваў, якая выяўляе тыпалагічна суадносна, аднак у значнай ступені структурна і сэнсава адрозныя ад з'явы-стымула, інавацыі па абодва бакі моўнай мяжы.

¹ Паняцце арэальнай лінгвістыкі *інавацыя* разумеецца як новая з'ява ці заканамернасць змен у мове, якія не характэрны для яе ў мінулым і адрозніваюць яе ад першапачатковага або ранейшага стану (у супрацьпастаўленні да архаізма).

² Кантактная зона – зона кантактнага ўзаемадзеяння двух арэальных масіваў, у выніку якога на частцы тэрыторыі пашырэння кожнай з моў, прылягаючай да суседняй моўнай тэрыторыі, назіраецца дыфузія пэўнай колькасці з'яў ці стымуляваных імі інавацый (не атаясамліваецца з пераходнымі і (ці) змешанымі гаворкамі).

З арэальнага пункту гледжання кожная інавацыя павінна мець свой цэнтр, з якога яна распаўсюдзілася кантактным шляхам на прылеглыя моўныя тэрыторыі. Аднак цэнтр інавацыі “не абавязкова лакалізуецца ў цэнтры арэальнай структуры пэўнага моўнага ўтварэння, часцей за ўсё, яны не супадаюць” (Сухун, 1988, s. 23). Калі лінгвістычная з’ява прысутнічае на дзвюх сумежных тэрыторыях, то першапачатковым цэнтрам узнікнення інавацыі, хутчэй за ўсё, будзе тая тэрыторыя, дзе гэтай з’яве ўласціва больш высокая частотнасць ужывання (Serebrennikov, 1973, s. 147).

Закранаючы пытанне аб тым, дзе пэўная з’ява можа атрымаць найбольш поўнае развіццё (у цэнтры яе зараджэння ці на перыферыі), варта браць пад увагу наступнае меркаванне Генадзя А. Цыхуна:

звычайна інавацыя не абмяжоўваецца выключна распаўсюджаннем у прасторы, а ідзе ў глыб моўнай сістэмы. Для таго, каб яна ў сваім развіцці магла ахапіць вялікую сферу ў дадзенай сістэме, неабходны значны лінгвістычны час. Трэба думаць, што больш такога часу будзе там, дзе гэта інавацыя з’явілася раней, г. зн. у цэнтры яе зараджэння (1981, s. 61).

Але часта бывае, што з’ява «перамагае» не там, дзе яна ўзнікла, а толькі вырваўшыся на каланізацыйны прастор (Trubačëv, 2004b, s. 176). Цэнтры ірадыяцыі перыферычных інавацый размешчаны пераважна ў кантактнай (у шырокім разуменні) зоне, таму беларуска-польскае моўнае пагранічча ў гэтым аспекце ўяўляе сабой унікальны аб’ект для даследаванняў.

Марфалагічныя трансфармацыі, якія назіраюцца ў паўночна-ўсходніх гаворках Польшчы, выклікаюць асаблівую цікавасць. Нягледзячы на тое, што “флектыўныя ўплывы ў міжмоўных кантактах наогул з’яўляюцца рэдкасцю” (Siatkowski, 1986, s. 558), праблема перагрупоўкі родавых форм узнікае якраз там, дзе адбываецца кантакт розных моўных сістэм. Дыялектныя асаблівасці ў функцыянаванні граматычнай катэгорыі роду, характэрныя для паўночна-ўсходніх гаворак польскай мовы, арэальна і тыпалагічна могуць быць суаднесены з адпаведнымі з’явамі, лакалізаванымі пераважна ў паўночна- і паўднёва-заходніх беларускіх гаворках – арэалы асобных назоўнікаў *femininum*³ маюць працяг на ўсходзе польскага моўнага кантынуума. У прыватнасці, можна меркаваць, што цэнтр ірадыяцыі або стымул, які выклікаў узнікненне марфалагічнай інавацыі *kłomel* (f.), адзначанай на паўночным усходзе Польшчы, гіпатэтычна знаходзіцца на Беларусі. Супастаўляльны аналіз звестак адносна зменнай катэгорыі роду ў польскай, беларускай і некаторых іншых, славянскіх і неславянскіх, мовах, а таксама лінгвагеаграфічных, структурна-семантычных, этымалагічных дадзеных адносна гэтай арэальнай інавацыі з наяўным славянскім і неславянскім матэрыялам дазволіць наблізіцца да разгадкі яе паходжання і прычын

³ *Femininum* (f.) – жаночы род (лац.).

з'яўлення ў паўночна-ўсходніх гаворках Польшчы, дзе лексема *klomel (f.)* фармальна сцудносіцца ў першую чаргу са структурай слоў мужчынскага роду і выкарыстоўваецца побач з агульнавядомым эквівалентам *klomla* жаночага роду.

Для польскай мовы характэрна выразнае размежаванне назоўнікаў паводле прыналежнасці да катэгорыі мужчынскага або жаночага роду. Як падкрэслівае Роман Ляскоўскі, “граматычны род назоўніка з'яўляецца прыроджанай прыкметай: назоўнік як элемент лексікі з пункту погляду прыналежнасці да пэўнага граматычнага роду характарызуецца адназначна” (Laskowski, 1974, s. 117). Канчаткак як вызначальны паказчык граматычнай катэгорыі роду назоўнікаў – дастаткова стабільная марфалагічная прыкмета. Аднак у гаворках, дзе адсутнічае кадыфікацыя нормы, граматычны род назоўнікаў можа вар'іравацца, у выніку чаго асобныя словы маюць варыянтныя родавыя формы з адрознымі канчаткамі.

Сярод найбольш грунтоўных прац польскіх мовазнаўцаў, прысвечаных пытанням трансфармацыі граматычнага роду ў гаворках паўночна-ўсходняй Польшчы, нельга не адзначыць манаграфію Тадэвуша Зданцэвіча *Wpływy białoruskie w polskich gwarach pod Sejnam* (Zdancewicz, 1966), а таксама атыкулы *Wpływy litewskie i wschodniosłowiańskie w gwarach polskich pod Sejnam* (Zdancewicz, 1964) і *Wahania rodzaju rzeczowników w gwarach Mazowsza i Podlasia* Дароты Крыстыны Рэмбішэўскай (Rembiszewska, 2004). Як паказваюць гэтыя і іншыя даследаванні, ваганні ў катэгорыі роду часцей закранаюць мужчынскі і жаночы род. У працэсе вызначэння граматычнага роду назоўнікаў вырашальную ролю часам можа адыгрываць іх значэнне, часам – будова, форма. Аналізуючы беларускія ўплывы ў сэйненскіх гаворках, Т. Зданцэвіч прыходзіць да высновы, што сам працэс змены граматычнага роду працякае такім чынам, што назоўнікі змяняюць род найчасцей толькі ў пэўных склонах, а дастаткова часта нават у межах аднаго склону могуць выступаць альтэрнатыўныя формы, якія адрозніваюцца родам (Zdancewicz, 1964, s. 241).

Даследчыкамі заўважана, што такія формы, як *fśa, smaka*, маюць у сваім складзе словаўтваральны фармант *-a*, які бывае асабліва прадуктыўным пры ўтварэнні аддзеяслоўных назоўнікаў. Ва ўсіх выпадках фармант *-a* спалучае словаўтваральныя і флектыўныя функцыі (Atlas językowy Kaszubszczyzny, 1971, z. 8, cz. 2, m. 236). Канкурэнцыя канчатка *-a* як больш «фемінатыўнага»⁴ паказчыка з нулявой флексіяй (ст.-польск. *wonia* і сучаснае *woń, szerz // szerza, tarcz // tarcza*) (Анан'ева, 1994, s. 146) прыводзіла да таго, што іншы род назоўніка мог захавацца ў якасці рэгіянальнага архаізма або з'явіцца як спецыфічная інавацыя ў пэўным арэале распаўсюджання польскай мовы. У тым ліку, на тэрыторыі пашырэння перыферыяльных дыялектаў польскай мовы ў XIX ст. прадстаўлены

⁴ Фемінатыўны – ‘жаночага роду’ (тут і ў тэксце). Заўвага: агульнапрынятае разуменне тэрміна “фемінатыў” як суфіксальнага дэрывата не адпавядае разглядаемай у артыкуле з’яве *klomel (f.)*, паколькі змена роду ў дадзеным выпадку адбылася без змены марфалагічнай структуры слова.

варыянты, якія розняцца ад нарматыўных, напрыклад *rawa* жаночага роду замест *raw*. У рэгіянальных варыянтах польскай мовы прадстаўлены ваганні ў назоўным склоне адзіночнага ліку жаночага роду паміж флексіямі *-a* і *ø*: літаратурнае *jabłoń* і перыферыйнае *jeblenia* (Anan'eva, 1994, s. 146).

Прыклады слоў так званага «дваякага роду» (у тым ліку запазычаных) фіксуюцца як ў дыялектах, дзе кажуць *ta morga, ten frendzel, ten topól* замест літаратурнага *ten mórg, ta frendzla, ta topola*, так і у літаратурнай мове: *ta chryzantema, cytata, falda, zawiasa* альбо *ten chryzantem, cytat, fald, zawias* (Bał, 1997, s. 164–165). Аляксандр Брукнэр, дбаючы пра «чысціню» польскай мовы, звяртаў увагу на адаптацыю запазычаных слоў да польскай марфалагічнай сістэмы. Так, назоўнікі жаночага роду *sznura, dyszla, banka* былі заменены на лексемы мужчынскага роду: *sznur, dyszel, bank* (Brückner, 1917, s. 31). Зоф'я Курцова флексію *-a*, якая сустракаецца ў неадушаўлёных назоўніках мужчынскага роду ў назоўным склоне ў словах іншамоўнага паходжання *numera, dokumenta, finansa, fundusza* і ў польскіх словах *cienia, płomienia, urzęda, wąsa*, трактуе як паўднёва-перыферычны марфалагічны архаізм, які пачынае знікаць з літаратурнай мовы з канца XIX ст. (Kurzowa, 1993, s. 37–38). Гэтак жа інтэрпрэтуецца даследчыцай факт захавання старога граматычнага роду некаторых неадушаўлёных назоўнікаў: *ten kometa, planeta, zachęt, ta cień, mozola, pierwiosnka, to album, cudo, fortepiano* (у той час, калі ў літаратурнай мове іх род памяняўся на адпаведны сучаснаму на працягу XIX ст.), а таксама ваганні канчаткаў назоўнікаў жаночага роду: *łozia // łódź, łañ // łani // łania, topól // topola, tarcz // tarcza*, вядомыя старой польскай мове і сённяшнім гаворкам (1993, s. 43). Разам з тым менавіта беларускім уплывам на марфалогію ўсходняй перыферычнай палшчыzny З. Курцова тлумачыць іншы ў параўнанні з польскай мовай граматычны род слоў *recept, metod, ten kieszeń, kantora, krama, ptaszka, ta piec, cień* і пераход пад уплывам акання назоўнікаў ніякага роду з канчаткамі *-o, -e, -ę* ў назоўнікі жаночага роду: *ta okna, wiadra, ta pola, ta zadania, do czółny, łózi, okny* (1993, s. 45–46).

З гісторыі нармалізацыі беларускай літаратурнай мовы вядома, што “ваганні ў родзе насілі несістэматычны характар і абумоўлены, у першую чаргу, адсутнасцю граматычнай нормы і ўплывам жывой гутарковай мовы” (Lemcúgova, 2005, s. 160). Да прыкладу, сярод граматычных форм роду на старонках газеты „Наша Ніва” выяўляюцца: *акцыз – акцыза, амбон – амбона, бутэль – бутля, жаваранак – жаваранка, капыт – капыто, клас (кляс) – кляса, лішак – лішка, неспадзевак – неспадзеўка, прадажа – продаж, прастор – прастора* і інш. (Lemcúgova, 2005, s. 160). З пункту гледжання марфалогіі, змешванне ў родзе звычайна звязана з хістаннямі граматычнай катэгорыі роду. Паводле меркавання Яўхіма Ф. Карскага, такія формы, як *вёрст, плат, купель, тень, печь, двер, постель, нутрь, боль, жаль, далонь, мазоль, твар* і інш. утварыліся у выніку ўплыву адных асноў на іншыя і змешвання іх (Karskij, 2006, s. 314). Часам, што нечакана, натуральны пол не аказваў уплыву на ўжыванне неадпаведнага роду, асабліва гэта датычыцца слоў на *-a* (*судзьдзя, староста, п'яніца, нядбайліца*), але з іншага боку, даклад-

нае ўяўленне палавых адрозненняў было прычынай таго, што народ у падобных выпадках мяняў аснову і нават канчаткі назоўнага склону (Karskij, 2006, s. 315).

Прыналежнасць неадушаўлёных назоўнікаў да якога-небудзь роду можна патлумачыць моўнай традыцыяй. Акрамя таго, род назоўніка ўтрымліваецца пэўнымі прыкметамі, характэрнымі для яго. Сярод такіх прыкмет – лексічная, марфалагічная і сінтаксічная (Lemcûgova, 2005, s. 153). Гэта значыць, што адпаведнасць назоўнікаў таму ці іншаму роду вызначаецца лексічным значэннем слоў, характарам асновы і скланавымі канчаткамі ў розных тыпах скланення, а таксама сінтаксічнымі сувязямі (Atrahovič, Bulahaŭ, 1962, t. 1, s. 30). Звычайна фармальныя паказчыкі замацоўваюцца за канкрэтным родам пад уплывам адушаўлёных назоўнікаў, у якіх відавочна выступае сувязь з натуральным поламі і якія маюць тыя ж фармальныя прыкметы, што і неадушаўлёныя назоўнікі (Lemcûgova, 2005, s. 153). Як сцвярджае Валянціна П. Лемцюгова,

родаадрознівальныя марфемы (канчаткі, суфіксы) выпрацоўваліся і замацоўваліся за назоўнікамі кожнага граматычнага роду на працягу стагоддзяў. Але стабільнасць граматычнага роду ні ў якім разе не выключае пэўных змен, пад якія падпадала гэтая граматычная катэгорыя на працягу ўсяго перыяду развіцця мовы. У цэлым гэтыя змены закранулі родавую класіфікацыю неістотна і праявіліся, напрыклад, у пераходзе некаторых назоўнікаў з адной родавай формы ў другую. На сінхранічным зрэзе звычайна назіраецца адначасовае ўжыванне розных родавых форм назоўнікаў (2005, s. 154).

Параўн. ваганні ў катэгорыі роду, адзначаныя ў *Граматыцы беларускай мовы* 1962 г., дзе вылучалася невялікая група назоўнікаў (*заміш – заміша, клавіш – клавіша, зал – зала, салат – салата, прастор – прастора, ціш – ціша*), якія “захоўваючы адзінства лексічнага значэння, не маюць устойлівых форм і адпаведна значэння роду” (Atrahovič, Bulahaŭ, 1962, t. 1, s. 37), паколькі ўжываюцца звычайна ў форме і значэнні мужчынскага роду, але побач з гэтым могуць афармляцца і на ўзор слоў жаночага роду.

Згодна з картаграфаванымі дадзенымі, арэал, утвораны *ізаморфай kłomel (f.)* ‘род сеткі (невад)’, фармальна астраўны, несущэльны і невялікі па памерах (гл. карту-схему)⁵. Слова жаночага роду *kl'oml'ь* са значэннем ‘kłomla’ таксама занатавана ў слоўніку мовы старавераў, паводле якога распаўсюджана на Мазурах, у Сувалкаўскім, Сэйненскім і Аўгустоўскім паветах (Grek-Pabisowa, Maryniakowa, 1980, s. 118).

⁵ Карта-схема – спрошчаная, безмаштабная карта для ілюстрацыі арэальнага малюнка, якая не прадугледжвае аднаўлення дэталёвага лінгвагеаграфічнага размеркавання даследуемых з’яў. Арэал акрэслены па крайніх пунктах паводле: Kowalska, 1975, t. 1, cz. 1, m. 89. Граніца максімальнага распаўсюджвання ўсходнеславянскіх гаворак вызначана паводле: Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczyzny, 1980, t. 1, s. 123.

Семантыку лексічнай адзінкі *klomel* падрабязна тлумачыць Ян Карловіч: “сетка для лоўлі рыбы і ракаў у выглядзе мяшка, расшпіленага на дудзе ў форме літары D, на трох кіях, якія ідуць да дна мяшка, і асаджаная на некалькі локцяў доўгай жэрдкай” (1900, t. 2, s. 377–378).

Лексема жаночага роду *klomel* зафіксавана ў паўночна-ўсходніх гаворках Польшчы паралельна з больш распаўсюджанай назвай *klomla*, якая мае тое ж самае значэнне (‘рыбалоўная сетка, нацягнутая на драўляны трохвугольны каркас’) або падобнае (параўн. падляшкае *klomla* ‘піраміда з трохвугольнай асновай, абцягнутая рыбалоўнай сеткай’ (Maryniakowa, 2011, s. 35)) і ўтварае адкрыты на ўсход арэал. Родавыя варыянты *klomel* і *klomla* як семантычныя дублеты адрозніваюцца толькі граматычна (функцыянальна). Агульнасць арэала *klomla* з усходнеславянскай тэрыторыяй пацвярджаецца матэрыяламі *Лексічнага атласа беларускіх народных гаворак*, дзе сярод назваў рыбалоўнай крыгі ёсць *кломля*, *кдумля*, *кломня*, *кдумня*, *кловня*, *комля*, *комла*, *кімля*, *комьяль*, лакалізаваныя галоўным чынам у паўднёва-заходняй і паўднёва-цэнтральнай частцы Беларусі (Leksychny atlas belaruskich narodnyh gavorak, t. 1, m. 332), а таксама многімі іншымі лінгвагеаграфічнымі і лексікаграфічнымі крыніцамі (Маскевіч, 1979, t. 2, s. 478; Aláhnovič, 1989, s. 97; Šatalava, 1975, s. 81; Ramanovič, 1977, s. 131; Uscinovič, 1992, s. 109; Čygryn, 1992, s. 127; Scâcko, Pavel, 2005, s. 61; Bykava, 1992, s. 180–181; Filin, 1965, t. 13, s. 303). Ізалекса *кломля* інтэрпрэтуецца як «сепаратная» заходнепалеска-панямонская (Klimčuk, Aškin, 1995, s. 192). Той факт, што ў гаворках заходняга і цэнтральнага Палесся пераважаюць найменні *кломля* і падобныя, а ў астатніх гаворках часцей ужываецца слова *крыга*, звязаны з умовамі рыбнай лоўлі ў палескім рэгіёне і немагчымасцю выкарыстання тут іншай прылады. Храналагічна пашырэнне лексем *кломля* адбылося пазней (*крыга* адзначаецца на пач. XVI ст., *кломля* (*комля*) – у сяр. XVII ст.) (Bykava, 1992, s. 180–181).

Назоўнікі жаночага роду *кломля* і *klomel* маюць розную словаўтваральную структуру ў беларускіх і польскіх дыялектах. Неабходна заўважыць, што ў беларускай мове неасабовыя назоўнікі з суфіксам *-ель*, якія абазначаюць прадметы на аснове асацыяцыі з тым, што названа ўтваральным словам (*крыгель*, *кашэль*, *зубель*...), складаюць рэгіянальны (Брэсцкая, Гомельская, Гродзенская вобласці), непрадуктыўны тып словаўтварэння (Scâcko, 1977, s. 152). Суфікс *-ель* лічыцца роднасным да ст.-прус. *-elis*, *-ēlis* (Cyhun, 1978, t. 4, s. 221), што, у сваю чаргу, імаверна звязана з мовай яцвяжскага насельніцтва, якое мела дачыненне да даследуемай тэрыторыі. Наяўнасць фарманта *-el* замест *-la* ў структуры марфалагічнай інавацыі можа быць патлумачана гэтым фактарам.

Ваганні ў вызначэнні роду назоўнікаў канстатуюцца і ў паўночных рускіх гаворках (*стебель*, *вязель* і інш. мужчынскага і жаночага роду) (Azarh, 1985, s. 180), што таксама магло паслужыць узорам для ўзнікнення варыянтаў ад назвы *кломля* з розным граматычным родам у зоне ўсходнеславянскіх гаворак. Згодна з думкай Францішка Слаўскага, формы з каранёвым *n*, хутчэй за ўсё, утварыліся ў выніку

ад'ідэацыі да дзеяслова *kloniti*, польск. *klonić* (Atlas językowy Kaszubszczyzny, t. 8, cz. 2. s. 68). Іх першыя запісы датуюцца XIII ст., прычым формы з каранёвым *m* знойдуцца ў беларускіх і ўкраінскіх дыялектах. На ўсходнім паграніччы Польшчы, на паўночным Мазоўшы, Варміі, Мазурах, Куявах і інш. землях выяўлены лексемы ў форме *klomka*, *klomnia*, у той час як *kloń*, *klonia* – на Мазоўшы, Варміі, Мазурах і ў Вялікапольшчы (Atlas językowy Kaszubszczyzny, t. 8, cz. 2. s. 68). Зыходзячы з гэтага, можна меркаваць, што структура слова *klomel* фарміравалася пад уплывам усходнеславянскага суседства. Улічваючы тое, што ў беларускай мове, як і ў “іншых усходнеславянскіх мовах у якасці асновы і адпраўнога пункта родавых адрозненняў звычайна выступае мужчынскі род” (Lemciągova, 2005, s. 155), вылучаная гіпотэза можа знайсці пацвярджэнне.

Як вядома, граматычная катэгорыя роду з'яўляецца класіфікуючай для назоўнікаў, аднак родавая прыналежнасць назоўнікаў магла змяняцца на працягу гістарычнага развіцця мовы. Верагодна, у дадзеным выпадку трансфармацыя роду лексемы *klomel* адбылася ў сувязі з «зацемненасцю» семантыкі і фронтальнай экспансіяй назвы жаночага роду *klomla*. Пазней, мабыць, у працэс нараджэння марфалагічнай інавацыі ўключыліся асацыятыўныя сувязі з паняццем ‘сетка’. Ніводная лексема з суседніх моў і дыялектаў, якой называецца рыбалоўная крыга, акрамя *klomel*, не мае такой выразнай, на першы погляд, прыметы мужчынскага роду, як суфікс *-el*. Структурна ўсе іншыя аднакарэнныя словы адносяцца да катэгорыі назоўнікаў жаночага роду. Мар'я Карплюк, разглядаючы ў запазычаннях ваганні катэгорыі роду, адзначае, што змена роду магла быць выклікана фармальным чыннікам: запазычанні на *-el*, як правіла, былі мужчынскага роду (Karpluk, 1974, s. 241–242). Параўн.: лексема *komel* мужчынскага роду ў кнышыньскіх гаворках вядома ў значэнні ‘ніжні канец расліны’ і ‘больш тоўсты канец, напрыклад, галіны’ (Rembiszewska, 2007, s. 156). Таму можна дапускаць, што слова *klomel*, нягледзячы на структуру з выразным паказчыкам маскулінатыва *-el*, утварылася і пачало функцыянаваць па агульнапрынятай схеме. Такім чынам мог паўплываць існуючы эквівалент жаночага роду, на што ўказвае арэальны малюнак з'явы. У ваганнях *klonia* – *klomel* заўважаецца паслядоўнасць (лагічнасць) прыняцця польскімі гаворкамі першаснага жаночага роду архетыпа **klomnja*: паводле *Этымалагічнага слоўніка беларускай мовы*, адпаведна аб'ядноўваюцца паралелі ўкр. *кімля*, *клімля*, *кломля*, руск. (зах.) *кломля* ‘тс’, сб.-х. *клѡньа* ‘пастка для птушак’, славен. *klōnja* ‘тс’, польск. *klomia*, *klonia* ‘тс’, славац. *klonia* ‘кошык для квахтухі’ (Cyhun, 1978, t. 5, s. 64). На думку Тадэвуша Зданцэвіча, які прысвяціў вывучэнню беларускіх ўплываў у паўночна-ўсходніх гаворках польскай мовы асобую ўвагу, эпентычны *l* у слове *klomla* ‘рыбалоўная сетка ў выглядзе трохвугольнага конуса на доўгай палцы’ варта лічыць адным з нешматлікіх прыкладаў захавання эпентэзы на польскім грунце (Zdancewicz, 1966, s. 75).

Пераарыентацыя на жаночы род у гаворках можа адбывацца пад уплывам некалькіх фактараў. Заканамерна, што адсутнасць ў гаворках кадыфікаванай нормы

садзейнічае ўзнікненню родавых варыянтаў з мадыфікацыйнымі паказчыкамі жаночасці / мужчынскасці. Марфалагічнае вар'іраванне выяўляе змены ў галіне прадуктыўнасці флексійна-словаўтваральнага элемента *-a* пры ўтварэнні назоўнікаў жаночага роду ў паўночна-ўсходніх гаворках польскай мовы (у межах адной моўнай сістэмы, аднаго рэгіёна і аднаго сінхроннага зрэзу).

Пошукі цэнтраў ірадыяцыі інавацый падчас правядзення спецыяльных даследаванняў часта звязаны з пераадоленнем вялікіх цяжкасцей. Крытэрыі распаўсюджанасці слоў заўсёды ўплывае на вынік этымалогіі; абмежаваная распаўсюджанасць слова вельмі часта выступае прыкметай запазычання з іншай мовы (Трубачэў, 2004а, s. 225). Разам з тым у кожнай інавацыі, якая ахапіла некалькі моў, абавязкова прысутнічае элемент запазычання (Трубачэў, 2004а, s. 234). Праведзены аналіз фактычнага матэрыялу пацвярджае тэзіс аб тым, што часам у гаворках пэўныя тыпы марфалагічных трансфармацый больш блізкія суседнім мовам, чым роднай літаратурнай мове (Astréjka, 1997). Цэнтр ірадыяцыі ці стымул для ўзнікнення і экспансіі назоўніка *klomel* (*f.*) як марфалагічнай паўночна-ўсходняй арэальнай інавацыі ў польскай мове лакалізуецца на беларускай тэрыторыі, у зоне пашырэння палескіх гаворак, паколькі менавіта тут распаўсюджана найбольшая колькасць аднакарэнных лексем жаночага роду. Такім чынам, заходнепалеска-панямонскае слова *кломля* варта трактаваць як з'яву-стымул для ўтварэння марфалагічнай інавацыі *klomel* (*f.*) у паўночна-ўсходніх гаворках польскай мовы. Экспансія ў паўночна-ўсходніх гаворках Польшчы *femininum* можа разглядацца як вынік пераразмеркавання ў кантактнай міжславянскай і балта-славянскай зоне форм жаночага і мужчынскага роду, што ў сваю чаргу выклікала змены ў марфалогіі і адпаведныя мутацыі ў разгледжанай лексеме. Нягледзячы на тое, што звычайна ўнутрыструктурныя дыялектныя асаблівасці больш трывалыя і стабільныя ў параўнанні з фанетычнымі і лексіка-семантычнымі, арэал прааналізаванай марфалагічнай інавацыі мае працяг на ўсходзе польскага моўнага кантынуума. Ізаморфа *klomel* (*f.*) ўтварае поле інтэнсіўнага ўзаемадзеяння з беларускімі гаворкамі і характарызуе марфалагічную сістэму паўночна-ўсходніх гаворак польскай мовы як адкрытую.

Прынятыя скарачэнні

- зах. – заходняе
- лац. – лацінскае
- польск. – польскае
- руск. – рускае
- сб.-х. – сербахарвацкае
- славац. – славацкае
- славен. – славенскае

ст.-польск. – старажытнапольскае

ст.-прус. – старажытнапрускае

укр. – украінскае

Карта-схема

..... граница максімальнага распаўсюджвання ўсходнеславянскіх гаворак
 — klomel (f.)

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Sources / Źródła

Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny. T. 1. (1980). Wrocław [etc.]: Zakł. Nar. im. Ossolińskich. (Prace slawistyczne, 14).

Atlas językowy Kaszubszczyzny i dialektów sąsiednich: w 15 z. (1964–1978). Pod kier. Z. Stiebera. Wrocław [etc.]: Zakł. Nar. im. Ossolińskich.

Kowalska, Anna. (1975–1979). *Zróżnicowanie słowotwórcze gwar Mazowsza i Podlasia: rzeczownik w 2 t.* Wrocław [etc.]: Zakł. Nar. im. Ossolińskich.

Leksyčny atlas belaruskich narodnyh gavorak u 5 t. (1993–1998). M. Biryła (gal. rėd.) [i inš.]. Minsk: Fond fundam. dasled. Rėp. Belarus'. [*Лексічны атлас беларускіх народных гаворак u 5 t.* (1993–1998). М. Бірыла (гал. рэд.) [і інш.]. Мінск: Фонд фундам. даслед. Рэсп. Беларусь].

Studies / Opracowania

- Aláhnovič, Mikalaj (sklad.) [i inš.]. (1989). *Dyâlektny sloŭnik Brëstčyny*. Minsk: Navuka i tэхnika. [Аляхновіч, Мікалай (склад.) [i інш.]. (1989). *Дыялектны слоўнік Брэстчыны*. Мінск: Навука і тэхніка].
- Anan'eva, Natal'â. (1994). *Istoriâ i dialektologiâ pol'skogo âzyka: učeb. posobie dlâ studentov vizov*. Moskva: Izd-vo Mosk. un-ta. [Ананьева, Наталья. (1994). *История и диалектология польского языка: учеб. пособие для студентов вузов*. Москва: Изд-во Моск. ун-та].
- Astrëjka, Vera. (1997). *Paŭnočna-zahodnââ zanal'naâ leksika ŭ najmennâh zâŭ žyvoj pryrody (lingvageagrafiâ i pahodžanne): aŭtarëf. dys. ... kand. filal. navuk: 10.02.01*. Minsk: NAN Belarusi, In-t movaznaŭstva imâ Â. Kolasa. [Астрэйка, Вера. (1997). *Паўночна-заходняя занальная лексіка ў найменнях з'яў жывой прыроды (лінгвагеаграфія і паходжанне): аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук: 10.02.01*. Мінск: НАН Беларусі, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа].
- Atrahovič, Kandrat (Kandrat Krapiva), Bulahaŭ, Mihail. (1962). *Gramatyka belaruskaj movy: u 2 t*. Minsk: Vyd-va AN BSSR. [Атраховіч, Кандрат (Кандрат Крапіва), Булахаў, Міхаіл. (1962). *Граматыка беларускай мовы: у 2 т*. Мінск: Выд-ва АН БССР].
- Azarh, Juliiâ. (1985). *Morfologičeskie varianty proizvodnyh sušestvitel'nyh v russkih govorah*. W: Valerij Ivanov (red.). *Obšeslavânskij lingvističeskij atlas: materialy i issled., 1982* (s. 177–197). Moskva: Nauka. [Азарх, Юлия. (1985). *Морфологические варианты производных существительных в русских говорах*. В: Валерий Иванов (ред.). *Общеславянский лингвистический атлас: материалы и исслед., 1982* (с. 177–197). Москва: Наука].
- Bağ, Piotr. (1997). *Gramatyka języka polskiego*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Brückner, Aleksander. (1917). *Walka o język*. Lwów: Książnica Pol. T-wa Nauczycieli Szkół Wyższych we Lwowie.
- Bykava, Natallâ. (1992). *Leksemy inšamoŭnaga pahodžannâ ŭ nazvah žyvělnaga svetu*. U: Pavel Mihajlaŭ, İvan Âškin (rêd.). *Žyvoe narodnae slova: dyâlektalagičny zbornik* (s. 177–200). Minsk: Navuka i tэхnika. [Быкава, Наталля. (1992). *Лексемы іншамоўнага паходжання ў назвах жывёльнага свету*. У: Павел Міхайлаў, Іван Яшкін (рэд.). *Жывое народнае слова: дыялекталагічны зборнік* (с. 177–200). Мінск: Навука і тэхніка].
- Čygryn, İvan. (1992). *Âšče raz z našaj leksiki (vëska Čamâry, Slonimski raën)*. U: Pavel Mihajlaŭ, İvan Âškin (rêd.). *Žyvoe narodnae slova: dyâlektalagičny zbornik* (s. 123–131). Minsk: Navuka i tэхnika. [Чыгрын, Іван. (1992). *Яшчэ раз з нашай лексікі (вёска Чамяры, Слонімска раён)*. У: Павел Міхайлаў, Іван Яшкін (рэд.). *Жывое народнае слова: дыялекталагічны зборнік* (с. 123–131). Мінск: Навука і тэхніка].
- Cyhun, Genadz' (rêd.). (1978–). *Ëtymalagičny sloŭnik belaruskaj movy*. Minsk: Navuka i tэхnika. [Цыхун, Генадзь (рэд.). (1978–). *Этымалагічны слоўнік беларускай мовы*. Мінск: Навука і тэхніка].
- Cyhun, Genadz'. (1981). *Slavânskiâ prynaležnyâ kanstrukcyi z zajmennikavaj klitykaj (Da metodyki vyznačennâ inavacyj)*. *Belaruskâ Lingvistyka*, 20, s. 56–62. [Цыхун, Генадзь. (1981). *Славянскія прыналежныя канструкцыі з займеннікавай клітыкай (Да методыкі вызначэння інавацыі)*. *Беларуская Лінгвістыка*, 20, с. 56–62].

- Cyhun, Genadz'. (1988). *Arèal'naâ typalogiâ slavânskikh moŭ: pryncypy i napramki dasledavannâ*. Minsk: Navuka i tèhnika. [Цыхун, Генадзь. (1988). *Арэальная тыпалогія славянскіх моў: прынцыпы і напрамкі даследавання*. Мінск: Навука і тэхніка].
- Filin, Fedot (red.). (1965–). *Slovar' russkikh narodnyh govorov*. Moskva; Leningrad: Nauka. [Филин, Федот (ред.). (1965–). *Словарь русских народных говоров*. Москва; Ленинград: Наука].
- GreK-Pabisowa, Iryda; Maryniakowa, Irena. (1980). *Słownik gwary starowierców mieszkających w Polsce*. Wrocław–Warszawa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo PAN.
- Karłowicz, Jan. (1900–1911). *Słownik gwar polskich w 6 t.* Kraków: Akad. Umiejętności.
- Karpluk, Maria. (1974). Wahania rodzaju gramatycznego zapożyczeń pod wpływem wyrazów bliskoznacznych (na przykładzie pol. chomaŭo, dyszel). W: J. Kuryłowicz i in. (red.). *Prace Komisji Językoznawstwa, 37: Studia indoeuropejskie. Études indo-européennes. Ioanni Safarewicz septuagenario ab amicis collegis sodalibus animo oblatum gratissimo* (s. 87–90). Kraków.
- Karskij, Efim. (2006). *Belorusy v 3 t. T. 2, kn. 2: Ázyk belorusskogo naroda*. Minsk: Bel'En. [Карский, Ефим. (2006). *Белорусы в 3 т. Т. 2, кн. 2: Язык белорусского народа*. Минск: Бел'Эн.].
- Klimčuk, Fëdar, Aškin, İvan (red.). (1995). *Leksičnyâ landšafy Belarusi: Žyvël'ny svet*. Minsk: Navuka i tèhnika. [Фёдар Клімчук, Іван Яшкін (ред.). (1995). *Лексічныя ландшафты Беларусі: Жывельны свет*. Мінск: Навука і тэхніка].
- Kurzowa, Zofia. *O mowie Polaków na Kresach wschodnich*. (1993). Kraków: Secesja.
- Laskowski, Roman. (1974). Rodzaj gramatyczny, struktura głęboka a zaimki osobowe, W: J. Kuryłowicz i in. (red.). *Prace Komisji Językoznawstwa, 37: Studia indoeuropejskie. Études indo-européennes. Ioanni Safarewicz septuagenario ab amicis collegis sodalibus animo oblatum gratissimo* (s. 117–124). Kraków.
- Lemcūgova, Valāncina (red.) [i inš.]. (2005). *Mova «Našaj nīvy» (1906–1915). Varyāntnasc' Sinanīmīâ*. Minsk: Belaruskāâ navuka. [Лемцюгова, Валянціна (ред.) [i інш.]. (2005). *Мова «Нашай нівы» (1906–1915). Варыянтнасць. Сінанімія*. Мінск: Беларуская навука].
- Mackevič, Ūzëfa. (red.). (1979–1986). *Sloŭnik belaruskikh gavorak paŭnočna-zahodnâj Belarusi i âe pagraničča u 5 t.* Minsk: Navuka i tèhnika. [Мацкевіч, Юзэфа. (ред.). (1979–1986). *Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча у 5 т.* Мінск: Навука і тэхніка].
- Maryniakowa, Irena. *Słownik dawnej mowy mieszańców Ciecchanowca i okolicznych wsi na Podlasiu*. (2011). Łomża: Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe im. Wagów.
- Ramanovič, Aŭgeniâ. (1977). Leksika leľčyckaj gavorki. U: Alâksandr Kryvicki, Ūzëfa Mackevič (red.). *Narodnâ leksika* (s. 130–134). Minsk: Navuka i tèhnika. [Рамановіч, Яўгенія. (1977). Лексіка лельчыцкай гаворкі. У: Аляксандр Крывіцкі, Юзэфа Мацкевіч (ред.). *Народная лексіка* (с. 130–134). Мінск: Навука і тэхніка].
- Rembiszewska, Dorota. (2004). Wahania rodzaju rzeczowników w gwarach Mazowsza i Podlasia. W: *Prace Filologiczne*, 49 (s. 417–426). Warszawa.
- Rembiszewska, Dorota. *Słownik dialektu knyszynskiego Czesława Kudzinowskiego*. (2007). Łomża: Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe im. Wagów.

- Šatalava, Lûboŭ. (1975). *Belaruskae dyâlektnae slova*. Rêd. Ganna Arašonkava. Minsk: Navuka i tэхnika. [Шагалова, Любоў. (1975). *Беларускае дыялектнае слова*. Рэд. Ганна Арашонкава. Мінск: Навука і тэхніка].
- Scâcko, Pavel. (1977). *Belaruskae narodnae slovaŭtvarènne: afiksalyŭnyâ nazoŭnîki*. Minsk: Navuka i tэхnika. [Сцяцко, Павел. (1977). *Беларускае народнае словаўтварэнне: афіксальныя назоўнікі*. Мінск: Навука і тэхніка].
- Scâcko, Pavel. (2005). *Sloŭnik narodnaj movy Zêl'venščyny: kalâ 3000 sloŭ*. Grodna: GrDU. [Сцяцко, Павел. (2005). *Слоўнік народнай мовы Зэльвенічыны: каля 3000 слоў*. Гродна: ГрДУ].
- Serebrennikov, Boris (red.). (1973.) *Obšee âzykoznanie: metody lingvističeskikh issledovanij*. Moskva: Nauka. [Серебренников, Борис (ред.). (1973.) *Общее языкознание: методы лингвистических исследований*. Москва: Наука].
- Siatkowski, Janusz. (1986). Kryteria ustalania wpływu języków bliskispokrewnionych. W: *Festschrift für Herbert Bräuer zum 65. Geburtstag am 14. April 1986*, Köln–Wien (s. 551–563).
- Snigirova, Natallâ. (2014). Sacyâlingvistyčnyâ ŭmovy farmiravannâ belarуска-poľskaj arêalnaj supoľnasci. *Acta Albaruthenica*, 14, s. 233–242. [Снігірова, Наталля. (2014). Сацыялінгвістычныя ўмовы фарміравання беларуска-польскай арэальнай супольнасці. *Acta Albaruthenica*, 14, с. 233–242].
- Trubačëv, Oleg. (2004a). Lingvističeskaâ geografiâ i êtimologičeskie issledovaniâ. W: *Trudy po êtimologii: slovo, istoriâ, kul'tura v 2 t.* (s. 211–239). Moskva: Âzyki slavânskoj kul'tury. [Трубачёв, Олег. (2004). Лингвистическая география и этимологические исследования. В: *Труды по этимологии: слово, история, культура в 2 т.* (с. 211–239). Москва: Языки славянской культуры].
- Trubačëv, Oleg. (2004b). Slavânskaâ filologiâ i sravnitel'nost'. Ot s"ezda k s"ezdu. W: *Trudy po êtimologii: slovo, istoriâ, kul'tura v 2 t.* (s. 154–188). Moskva: Âzyki slavânskoj kul'tury. [Трубачёв, Олег. (2004). Славянская филология и сравнительность. От съезда к съезду. В: *Труды по этимологии: слово, история, культура в 2 т.* (с. 154–188). Москва: Языки славянской культуры].
- Uscinovič, Ganna. (1992). Da sloŭnika Navagrudčyny. U: Pavel Mihajlaŭ, İvan Âškin (rêd.). *Žyvoe narodnae slova: dyâlektalagîčny zbornik* (s. 105–114). Minsk: Navuka i tэхnika. [Усціновіч, Ганна. (1992). Да слоўніка Навагрудчыны. У: Павел Міхайлаў, Іван Яшкін (рэд.). *Жывое народнае слова: дыялекталагічны зборнік* (с. 105–114). Мінск: Навука і тэхніка].
- Zdanczewicz, Tadeusz. (1964). Wpływy litewskie i wschodniosłowiańskie w gwarach polskich pod Sejnamî. *Acta Baltico-Slavica*, 1, s. 227–246.
- Zdanczewicz, Tadeusz. *Wpływy białoruskie w polskich gwarach pod Sejnamî*. (1966). Poznań: Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół nauk.

SUBMITTED: 30.06.2022

ACCEPTED: 13.09.2022

PUBLISHED ONLINE: 22.12.2022

ABOUT THE AUTHOR / O AUTORZE

Natalia Snigiriova / Наталля Снігірова – Białoruś, Mińsk, Narodowa Akademia Nauk Białorusi, Państwowa Instytucja Naukowa „Centrum Badań Kultury, Języka i Literatury Białoruskiej Narodowej Akademii Nauk Białorusi”; dr, doc.; spec.: językoznawstwo słowiańskie; zainteresowania naukowe: polonistyka, dialektologia słowiańska (głównie pogranicze polsko-białoruskie i bałto-słowiańskie), lingwistyka arealna, leksykografia.

Adres: Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа, Рэспубліка Беларусь, 220072, г. Мінск, вул. Сурганова, д. 1, корп. 2.

Wybrane publikacje:

1. Снігірова, Наталля. (2019). Традыцыі і трансфармацыі этнамоўнай самаідэнтыфікацыі носьбітаў сучасных беларускіх гаворак Беласточчыны: з вопыту назірання і асэнсавання (Tradycje i transformacje samoidentyfikacji etnicznej i językowej nosicieli współczesnych gwar białoruskich Białostoczczyzny. Z doświadczeń obserwacji i pojmowania). W: Bazyli Siegień (red.). *Polsko-białoruskie związki językowe, literackie, historyczne i kulturowe*. T. 20: *Materiały XXV Międzynarodowej Konferencji Naukowej "Droga ku wzajemności"* (Białystok, 18–19.10.2019) (s. 255–267). Białystok: Drukarnia Sochor.
2. Снігірова, Наталля. (2018). Моўныя ўплывы ў паўночнаславянска-балцкай кантактнай зоне. W: Аляксандр Лукашанец (рэд.). *Мовазнаўства. Літаратуразнаўства. Фалькларыстыка: XVI Міжнародны з'езд славістаў (Бялград, 20–27 жніўня 2018): дакл. беларус. дэлегацыі*. (с. 205–217). Мінск: Беларуская навука.
3. Снігірова, Наталля. (2016). Намінатыўна-ацэначныя феномены ў паўночна-ўсходніх гаворках польскай мовы: да пытання аб міжмоўных польска-беларускіх карэляцыях. *Studia wschodniosłowiańskie*, 16, s. 315–323.
4. Снігірова, Наталля. (2016). Ізалексы польска-беларускай кантактнай зоны: з вопыту арэальнай інтэрпрэтацыі назоўнікавых утварэнняў з фармантам -uk/-iuk. W: Вераніка Курцова [і інш.] (рэд.). *Беларуска-польскія культурна-моўныя ўзаемадачынненні: ад гісторыі да сучаснасці / Białorusko-polskie stosunki kulturowo-językowe: historia i współczesność: зб. навук. арт.* (с. 233–249). Мінск: Беларуская навука.
5. Снігірова, Наталля. (2014). Асаблівасці сацыялінгвістычнай сітуацыі ў камунікатыўнай прасторы кантактнай зоны Беларусі і Польшчы (гістарычны аспект). *Socjolingwistyka*, 28, s. 109–120.